

**Francisci Monacelli Eugubini J. U. D. Protonotarii
Apostolici, olim Ecclesiae Venusinae, ac deinde Aesinatis
Vicarii Generalis, &c. Formularium Legale Practicum Fori
Ecclesiastici**

In Quo Formulæ Expeditionum usufrequentium de his, quæ pertinent ad
Officium Judicis nobile, continentur ; Opus Episcopis, Vicariis Generalibus,
Aliisque Iurisdictionem quasi Episcopalem exercentibus: necnon
Confessariis, Parochis, Cancellariis, cæterisque in dicto Foro versantibus,
apprimè utile ...

Monacellus, Franciscus

Venetiis, 1706

Testamenti Parochi manu conscribendi Form. XIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62406](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62406)

textu rigiditatis aeris, & consuetudinis non residendi à residentia se excusare vellet, omnium votis rescriptum fuit, quod Episcopus cogeret, & Parochus amplius non audiretur, 28. Septemb. 1680. & 28. Novemb. 1699.

17 *NEC AB EO AMOVERI.* Regula est juris, quod illius est deponere, cuius est instituire, *cap. Conquerente de offic. Ord.* Unde cum Curatus instituitur auctoritate Episcopi juxta dispositionem Concilii Trid. sess. 7. *cap. 7. de reform.* ubi Barbof. n. 25. & 26. consequens est, quod non possit à cura destitui, neque amoveri sine Episcopi scientia, quamvis sit amovibilis, Nicol. *in flosc. verb. Cappellanus num. 7. Grat. discept. 167. & 590. num. 12. & declaravit Rot. decis. 53. n. 90. coram Peuting. & in terminis pro veritate scribit Card. de Luc. de Benefic. disc. 80. num. 20. & 21.*

Testamenti à Parocho conscribendi.

FORMULA XIX.

SUMMARIUM.

- 1 Interpretatio voluntatis Testatoris desumitur à communi usu loquendi ejus Patriæ, quando Testamentum est conditum lingua vernacula.
- 2 Voluntas Testatoris inepta, & irrationalis non est servanda.
- 3 Puella, quæ passa est comprimari ab amasio, non venit sub nomine Puellæ honestæ, quamvis cum eo matrimonium contrahat, & n. 4.
- 4 Sub nomine Puellarum pauperum Civiliū, veniunt filia Mercatorum, & Artificum.
- 6 Legatum relictum Puellis monachandis, an debeatur ingressis in Conservatoria Tertiariarum? disceptatur, & distinctione resolvitur, num. 7.
- 8 Legatum relictum pro Maritandis Puellis potest distribui monacandis, sed non è conversò, quia favorabilior est status celibatus, & num. 9.
- 10 Legatum relictum pro Dotandis Puel-

lis potest distribui pro augenda Dote, etiam jam Maritatis, & pro Dote Puellarum expositarum ejusdem loci.

- 11 Legatum relictum Puellis Monacandis, an debeatur illis, quæ Monacantur extra Patriam Testatoris? offertur casus decisus, num. 12.
- 13 Legatum relictum pauperibus, debet distribui pauperibus Patriæ Testatoris.
Loca Pia veniunt sub nomine pauperum, ibid.
- 14 Clerici veniunt sub nomine miserabilium personarum, & ideo admittuntur ad miserabile beneficium *cap. Odoardus de solut.*
Non veniunt tamen sub nomine Religiosorum in pœnalibus.
- 15 Consanguinei Testatoris, si sint pauperes, præferuntur cæteris in distributione facienda pauperibus.
- 16 In distributione cleemosynæ, qui pauperes sunt præferendi? remissive.
- 17 Legatum Missarum in Ecclesia Regularium celebrandarum, debet adimpleri per Cappellanum electum ab hærede, & n. 18.
- 19 Onus legati Missarum in Ecclesia Regulari relictum, transfertur ad Ecclesiam secularem, quando Religiosi non sunt præstare patientiam.
- 20 Cappellanus, qui habet onus celebrandi Missas pro Suffragio Animæ Testatoris, potest, & debet celebrare Missas concordantes cum Officio.
- 21 An, & quando redditus legati Missarum diminuti, debeant suppleri, vel Missæ reduci? disceptatur, & distinctione resolvitur, num. 22. 23. & 24.
- 25 Diminutis redditibus, reduci debent potius cleemosynæ, & residentia, quam Missæ, & redditur ratio, num. 26.
- 27 Pecunia an veniat sub legato mobilium Domus.
- 28 Clausula con piena ragione, supplet hæredis institutionem.
- 29 Clausula Codicillaris excusat Parochum à rogatione Testium.

- 30 Parochus in Testamento adhibetur loco Notarii.
Ejus Testamentum est validum in terris Ecclesie, & alio quocunque loco in Foro Ecclesiastico, *ibid.*
Et tam in Testamento infirmi, quam sani, *ibid.*
Etiam si instituatur hæres ejus Ecclesia, *ibid.*
- 31 Amplia in Confessario Ordinario Testatoris.
In Parocho alienæ Parochiæ, *ibid.*
In Substituto Parochi, & assertur ratio, *ibid.*
- 32 Testamentum Parochi quando mereatur fidem, & exequi debeat, non obstante, quod non fuerit publicatum, latè examinatur, & plures casus afferuntur à n. 33. ad 38.
- 39 Testes adhibiti in Testamento Parochi debent esse rogati: fallit in Testamento ad pias causas, & in Testamento condito favore pauperum.
- 40 Testes prædicti debent esse mares, idonei, & sine exceptione.
- 41 Testes, qui scribere nesciunt, se subscribant signo Crucis.
- 42 Testamentum Parochi debet continere diem, in qua fuit conditum.
- 43 Testes, qui dicunt fuisse præseses, censentur rogati.
- 44 Datur forma publicationis Testamenti Parochi, & n. 60.
- 45 Publicatio Testamenti Parochi potest fieri coram Judice Ecclesiastico.
- 46 Immo coram quocunque Judice Ordinario, & adducuntur rationes à n. 47. ad 56. & rejicitur Panim. & Ciarl.
- 57 Episcopus ex officio debet publicare Testamenta Parochorum.
- 58 Episcopus condit ex consuetudine in aliquibus Provinciis Testamenta pro Anima Defuncti ab intestato, quando habet in bonis usq; ad summâ scutorum cen. ii.
- 59 Testamentum carens solemnitate, an sit servandum in foro conscientie, remissivè.
- 60 Publicatio Testamenti differt ab apertura, & explicatur differentia.
- 61 Legata Pia debentur ex Testamento nullo.

Nel Nome del Signor Dio . Amen.

L'Anno della Nascita di Nostro Signor Giesù Christo mille settecento due agli 8. del mese di Giugno à hore ... e nel tempo del Pontificato del Santissimo Padre nostro Clemente per la Divina Provvidenza Papa XI. l'Anno secondo.

Constituito personalmente alla presenza di me Paroco; e de' Testimonii infrascritti Domenico Nicolini figlio del quondam Antonio della Terra N. Diocesi N. sano per la Dio gratia di mente, di senso, di loquela, e d'intelletto, benchè infermo in letto di corpo: considerando la brevità della sua vita, e che non c'è cosa più certa della morte, nè più incerta che l'hora di quella, e volendo perciò provvedere, che per causa de' di lui beni temporali da Dio concessigli non nascano trà i di lui congiunti, & Eredi dopo la sua morte liti, e discordie, hà risoluto di fare questo suo ultimo Testamento, chiamato dalla Legge nuncupativo, e senza scritto in ogni modo, e forma migliore, che per ragione tanto civile, quanto canonica può, e deve fare.

E primieramente lascia, e ridona con tutta la pienezza del suo Cuore l'Anima all'Onnipotente Fattore Iddio, pregando la Santissima Vergine Maria, l'Angelo suo Custode, ed il Santo del suo nome, che si degnino colla loro intercessione liberarla dall'insidie del Demonio, e d'impetrargli il perdono de' peccati, de' quali lo chiede allo stesso Dio di tutto cuore; accioche separata che sia dal Corpo vada à godere l'eterna vita nel Cielo: e morendo della presente infermità. Vuole, ordina, e dispone, che il suo Corpo sia portato alla Chiesa N. processionalmente

secor

secondo il rito, e costume della Santa Madre Chiesa, e col'accompagnamento, che piacerà all'infra scritto suo Erede, & ivi sia sepolito nella Sepoltura N.

Item vuole, ordina, e dispone, che seguita la sua morte si facciano dal suo Erede celebrare immediatamente per suffragio della sua Anima Messe ... nella Chiesa N., e Messe ... nella Chiesa N. dando l'elemosina manuale di un Giulio per Messa.

Item lascia per ragione di legato, e per amor di Dio scudi cento cinquanta da distribuirsi dal suo Erede à tre Zitelle povere & honeste della Parochia N. nel tempo che si maritaranno ò monacheranno, cioè scudi cinquanta per ciascheduna per una sol volta, e da eleggerli da monsignor Vescovo pro tempore.

Item lascia per ragione di legato, e per amor di Dio scudi ..... alle figlie femine di N. & a ciascheduna di loro, se si monacheranno, da pagarli nel tempo della Professione, e non monacandosi, l'eredità non sia tenuto a cosa alcuna.

Item lascia per ragione di legato, e per suffragio dell'Anima sua, e per amor di Dio, che ogn'anno per tre anni continui nel giorno della Domenica della Santissima Trinità si distribuisca à poveri un rubbio di grano panizzato.

Item ordina, e dispone, che ogni primo Sabato del mese si faccia celebrare all'Altare del Rosario de PP. Domenicani di N. una Messa per lo spatio d'anni trenta in suffragio dell'anima sua, e vuole, che l'elemosina di dette Messe si paghi con i frutti del Censo, che si trova imposto contro N.

Item lascia &c. (& sequatur si que alia sint legata.

In tutti gli altri di lui beni, mobili, stabili, denari, crediti, ragioni, & attioni in qualsivoglia luogo esistenti, & ad esso Testatore spettanti, & appartenenti, suo Erede universale institui, & instituisce, fa, nomina colla propria bocca, e vuole che sia N.N. compienar ragione. E questo dichiarò, e disse essere, e vuole che sia il suo ultimo Testamento, cassando, & annullando ogn'altro, che precedentemente haveffe fatto, & ordina, e vuole che la presente disposizione della sua volontà vaglia non solamente come testamento, ma anche come codicillo, e donatione fatta per causa di morte, e disposizione à favore di Causa pia, & in ogni altro modo migliore; & hà pregato me Paroco infra scritto, che in luogo di Notaro scriva la presente scrittura, siccome hò fatto presenti pregati, e chiamati N.N. & N.N. (qui si scribere nesciant, Parochus prosequendo dicat) i quali per non saper scrivere hanno fatto di loro mano il segno di Croce.

Io N. Paroco della Chiesa Parochiale di S.N. della Terra N. pregato hò scritto, e sottoscritto di mia propria mano il sopradetto Testamento il giorno & anno sudetto.

Io N. fui presente, e Testimonio pregato, e chiamato, à quanto di sopra mano propria.

Io N. fui presente, e Testimonio pregato, e chiamato, à quanto di sopra mano propria.

ADNOTATIONES.

1. **N**EL NOME DEL SIGNORE. Formula hæc fuit extensa vernacula lingua, non quia dubitaverim Parochos linguam latinam non callere: sed quia captui hominum popularium Pagorum, pro quibus ob penuriam Notario-

rum, ut plurimum Parochus vices supplet, magis congruere opinabar; tùm etiam quia cum interpretatio voluntatis Testatoris præsertim indocti sumenda sit à consuetudine, & communi loquendi usu Patriæ, ut dicit Barbof. vot. decis. tom. 2. lib. 3. vot. 98. num. 57. & duob. seqq. hæc regula vera re-

pe-

peritur, quando Testamentum est conditum lingua vernacula, secus si latina, nisi idem sensus resultet in utraque lingua, ut probant hæc mihi Mantic. *de con- fect. ult. volunt. lib. 3. tit. 8. num. 9. Rot. coram Dunoz. Jun. decis. 46. num. 28. & 29.*

2 **SECONDO IL RITO, E COSTUME DELLA S. CHIESA.** Quamvis unusquisque rei suæ sit moderator, & arbitrer: hoc fallit quando Testator disponit, quod est lege prohibitum: ideoque si in Testamento juberet, quod ejus Cadaver sepelliretur contra ritum, & morem Ecclesiæ, vel quod aliqua prophana in funere admitterentur, ejus voluntas tamquam inepta non esset servanda, quia egrederetur terminos rationis, ut communiter docent *Leo Thesaur. For. Eccles. par. 4. cap. 2. nu. 48. & seqq. Samuel. de sepult. tract. 1. disp. 6. contr. 15. num. 11. & seqq. Passerin. de stat. hom. tom. 2. quest. 187. art. 4. num. 464.*

3 **ATRE ZITELLE POVERE, ET HONESTE.** Hic poterit dubium moveri: An Episcopus qui habet facultatem à Testatore Puellas eligendi, possit eligere, & nominare eam quæ antequam essent contracta sponsalia ab Amasio comprimere, & violari passâ est? Et videtur prima facie, quod sic: quia cum Mulier, quæ occulto amore capta copulam habet cum Amasio, non dicatur inhonesta, nec infamis, adhuc retinet honestatem à Testatore requisitam. At contrarium tenendum est: quia licet non possit talis mulier connumerari inter meretrices, nihilominus honestatem, (quæ omnem turpitudinem excludit) amisit, ut bene declarat *Raynald. observ. crim. tom. 3. cap. 38. §. 1. n. 34. 35. & 36.* honestus enim dicitur, qui nihil turpitudinis habet, ut ait *Præfatus Lexicon.*

4 Et hoc teneas etiam si postea cum Amasio Matrimonium sequatur, quia per hoc mulier honestatem antea amissam non recuperat, sed deflorantem à pœna liberat: & Episcopus aliis pauperibus Virginibus, quibus jam fuit jus quæsitum, non poterit præjudicium inferre contra mentem Testatoris, nam *lesâ pudicitia deperit illa semel, Ovid. Epist. ad Parid.*

5 Si autem Testator vocaret Puellas pauperes, & Civiles, ab hoc legato non

excluderentur filiæ Mercatorum, neque artificum, ut respondit *Sacr. Congreg. Concilii in Romana subsidii Dotalis 29. Martii 1692.*

6 **NEL TEMPO, CHE SI MARITERANNO, O MONACHERANNO.** Item hic quæri potest (& non semel accidit) An istud legatum pro Monacandis, possit dari, & distribui ingredientibus aliquod Conservatorium in quo collegialiter, & in communi vivitur, sub observantia alicujus Regule cum emissionem voti simplicis perseverantia, & castitatis, & habitus desertur Religiosus? *Ricc. collect. 1051.* in hac quæstione dicit sic—*prima opinio est Rotæ Siciliae Teste D. Franc. de Castil. decis. 88. ubi dicitur, quod legatum relictum si nupserit, vel monachabitur, verificetur in Tertiariis Ord. S. Francisci, & similibus.*

Ciarlin. contr. 218. nu. 53. idem firmat his verbis—*quæ tamen diximus de ingressu Religionis procedunt etiam si mulier non efficiatur Monialis in monasterio Clausuræ, nam si verificetur tertiaria alicujus Religionis, adhuc poterit consequi legatum; & concordant Carol. de Graff. de effect. Cler. in prælud. n. 405. in fin. Capon. descept. 318. nu. 13. Cyriac. contr. 504. per tot. quam conclusionem de quadam æquitate, & juris lata interpretatione sequi poteris, quoties legatum reperiat verbis conceptum prout in formula.*

7 Verum si legatum relinquatur pro Dote quando si Monachera, vel sub conditione solvendum—quando sarà la professione, tunc contrarium sequendum esset, quia cum in Tertiariis, & aliis Virginibus Collegialiter viventibus non verificetur verum Matrimonium spirituale, conditio Testatoris non diceretur impleta in nullo ex his duobus casibus; prout respondit *Sac. Congr. Episcop. in una Æfina; in qua Testator legatum reliquerat Nepti his verbis—lascio à Margherita mia Nipote scut. 200. di moneta d' Urbino da pagar seli dall' Erce per Dote, quando sarà monacata, ò maritata, frà il termine di due mesi, dopo il suo matrimonio, ò Monacato, e non in altro modo: Et quamvis Puella legataria reperiretur ingressa in Conservatorio Virginum Montis Carotti Æfinæ Diæcesis, in quo servatur vita ferè*

ferè regularis excepta Clausura, sub Habitu, & votis simplicibus Tertiarium, & instaret contra hæredem legantis pro consecutione legati sub die 8. Junii 1696. referente clar. mem. Card. Petrucci rescriptum fuit. *In hoc casu legatum non deberi.*

8. An autem legatum relictum pro maritandis Puellis, possit dari Monacandis, & è conversò, quæstio dubia est; nam plures DD. tenent, quod tale legatum debeat indistinctè pro Matrimonio tam carnali, quàm spirituali: & è contra relictum pro Monacandis debeat nubendis, ex regula quod pari passu ambulent, & liceat de uno ad aliud arguere, inter quos est Sanch. *de Matrimon. lib. 1. disput. 33. nu. 32. Lar. de annivers. lib. 1. cap. 21. n. 26. & 27. Carpan. de execut. testam. lib. 3. cap. 12. num. 21.*

9. Verumtamen, quod regula procedat solummodo favore Matrimonii spiritualis, à quo ad carnale non liceat arguere, & quod legatum pro monacandis, non possit dari, & distribui nubendis in sæculo, tenet Ciarlin. *contr. 218. nu. 52. rationem reddens, quia favorabilior, & potior sit status cælibatus, & Religionis, quàm conjugii carnalis, & hanc sententiam tamquam veriore amplexa fuit Sac. Congregat. Visitationis Apostolicæ particulariter deputata quinque Cardinalium ab Innoc. XII. super reformatione distributionum subsidiorum Dotialium Sanctissimæ Annunciationis de Urbe, visitatore clar. m. Card. Petruccio 16. Januarii 1696. & Sac. Congr. Concilii in Romana subsidiorum Dotialium 30. Maii 1699. Donat. de regul. tom. 1. tract. 11. qu. 14.*

10. Si autem legatum esset relictum pro dotandis puellis, possit dari, & distribui pro augenda Dote etiam jam maritatis, tenet de Pret. *de interpr. ult. volunt. lib. 4. interpret. 1. dub. 12. n. 45. & 46. pagin. mibi 439.* & pro Dote Puellarum expositarum ejusdem loci, quia hæc præsumuntur ejusdem Patriæ, Bellett. *disq. Cler. par. 1. de discipl. Cleric. 6. 3. nu. 25.* quæ tamen in concursu verè originariæ exclusæ remanent.

11. SE SI MONACHERANNO. Legatum pro Monachandis, an debeat dari illis Puellis, quæ monachantur ex Monacelli Form. Pars I.

tra Patriam Testatoris? Casus fuit disputatus in una Amerina, in qua quædam mulier Tullia Geraldini hæredem instituerat Societatem Misericordiæ d. Civitatis cum onere solvendi subsidium dotale scut. 150. *per le Zivelle nobili, & honorato, che si vogliono far monache:* Et cum subsidium istud obtinuisset Nobilis Puella Barbara Vulpi animo in precibus expresso, professionem emittendi in Monasterio S. Jo. Evangelistæ ejusdem Civitatis, & postea transitum fecisset ad aliud Monasterium Terræ Lugnani, Confraternitas gravata, solutionem facere detrectabat duplici ex capite.

Primò, quia legatum Testatricis debebat intelligi de Puellis nobilibus monachandis in monasteriis ejus patriæ, non autem de exteris, ad tradita per Rot. coram Seraph. *dec. 1149. num. 8. Peting. dec. 358. & decis. 378. utrobique n. 1. Ciarlin. contr. 5. nu. 4. & contr. 24. n. 41. Amostaz. de caus. piis lib. 1. cap. 11. n. 24.*

Secundò, quia Puella Vulpi prælationem in concursu aliarum puellarum nobilium obtinuerat, ex quo exposuit in precibus (societati porrectis) velle monachari in monasterio patriæ, in quo tunc degebat; & sic cum promissa non adimpleret, non poterat in præjudicium concurrentium subsidium dolosè extortum consequi.

12. His tamen oppositionibus non obstantibus, proposita causa in Sac. Congr. Episcoporum. per clar. mem. Card. Petruccium, die 15. Maji 1699. partibus informantibus fuit rescriptum. *Subsidium Dotale deberi Barbaræ Vulpiæ:* Ratio præcipua resolutionis fuit, quia testatrix non respexit ad locum, sed ad monacharum, qui æque benè amplectebatur per Vulpiam in Monasterio Terræ Lugnani, ac si professionem emisisset in Monasterio Patriæ. Authoritates verò, quæ allegabantur in primo objecto, visæ fuerunt non obstare, quia loquuntur de legato facto per Testatorem Monasterio, sive Ecclesiæ in genere, absque expressione, & determinatione loci, firmantes tunc deberi Monasterio, sive Ecclesiæ Patriæ Testatoris, quod nihil commune habet cum casu proposito.

13. SI DISTRIBUTUISCA A POVE-

V

VE-

VERI. Huic clausulæ favent mox declaratae auctoritates, nempe quod legata pia relicta Ecclesiis, vel pauperibus in genere, danda, & distribuenda sunt illis Patriæ Testatoris, in qua Domicilium habebat, *l. que conditio, §. cum ita, ff. de cond. & demonstr. si quis ad declarandam, §. ubi autem, Cod. de Episcop. & Cleric. Anchar. conf. 214. nu. 12.* & aliis locis piis, qui veniunt sub nomine pauperum, Jo. Andr. in *cap. fin. n. 6. de testam. in 6. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 4. cap. 26. qu. 3.* Reginald. in *prax. for. poenit. lib. 10. tract. 2. n. 196.* Trulench. in *Decal. lib. 7. cap. 14. dub. 4. n. 2.*

14. Immo & Clericis, qui veniunt sub nomine miserabilium personarum, Vivian. de *Jurepat. par. 2. lib. 6. cap. 1. num. 92.* Et ideo in Urbe admittuntur à Cardinali Vicario ad miserabile beneficium *cap. Odoardus de solut. non obstante obligatione Camerali, absque alia Papæ commissione, ut declaravit Sac. Congregat. Concilii, ad quam Innoc. XII. articulum examinandum remiserat in Romana cap. Odoardus 12. Aprilis 1698.* Non veniunt tamen sub nomine Religiosorum præsertim in poenalibus, Abb. in *Clem. cupientes num. 3. de poen.*

15. Et si adsunt Consanguinei pauperes Testatoris, isti juxta ordinem charitatis præferri debent, *cap. non satis 86. dist. Castro. oper. moral. tract. 6. de char. disputat. 1. punct. 10. nu. 1. & seq. Mant. c. de conject. ult. volum. lib. 8. tit. 3. nu. 16. & 17. Rot. decis. 89. nu. 4. & dec. 171. coram Duran. & dec. 14. num. 21. coram Arguell.*

16. In distributione autem aliis pauperibus facienda, qui sint eligendi, videas Gonzal. ad *reg. 5. Cancell. glos. 2. à n. 54. cum pluribus seqq. Barbof. de offic. & pot. Episc. alleg. 83. nu. 22. & seq.*

17. **SI FACCIACELEBRARE UNA MESSA.** Missas, quas Testator celebrandas reliquit in Ecclesia Regularium, celebrari debere ab ipsis Regularibus, & non à Sacerdotibus sæcularibus ab Hærede deputatis, decisum fuisse refert Nicol. lucubr. *can. lib. 3. tit. 31. de regul. post n. 15. vers. contrarium dicendum.*

18. At contra assertionem Nicolii stat Decretum nuper editum à Sac. Congregatione Concilii (ad quam pertinet hoc

declarare) in *Maceraten. 15. Martii 1692.* contra PP. Mi. Conventuales Terre Montis Miloni, in qua decisum fuit electionem Cappellani pro celebratione Missarum in Ecclesia eorundem Regularium per Testatorem non factam, spectare ad hæredem, non obstante opinione Nicolii.

19. Quatenus verò Regulares patientiam, & commodum pro celebratione Missarum Sacerdoti sæculari deputato præstare nollent, tunc conceditur oneris translatio ad aliam Ecclesiam, prout *Sac. Congr. Episc. indulgit in Nullius Castri Durantis 11. Aprilis 1615. & in Burgi S. Sepulchri 7. Octobris 1617.*

20. **IN SUFFRAGIO.** Si Testator Missam Votivam, vel de Requiem non præscribat, poterit Sacerdos pro suffragio Animæ illius Missas concordantes cum Officio celebrare, immò & debet, cum sensus, & voluntas Ecclesiæ sit, ut Missa concordet cum Officio, cui sui fideles omnes se conformare debent, nisi ex rationabili causa ab Ecclesiæ lege recedant, aut Cappellanus Sacerdos aliter in acceptatione oneris Missarum non mittat, ut docet Gavant. *Thesaur. Sacr. rit. part. 3. tit. 12. de obligat. Sacerdot. circa Miss. num. 20. cum trib. seqq. cum ex opere operato idem sit valor in omnibus Missis.*

21. **CONIFRUTTI DEL CENSO.** Frequens, & quotidiana est inquisitio an redditus legati Missarum diminuti, aut deperditi, reducendæ sint Missæ, vel potius eorundem reddituum deficientiæ, ex aliis bonis hæres supplere teneatur. Et dubii resolutio exurgit ex illa inspectione, an scilicet legatum speciei, vel quantitatis, dicatur factum taxativè, vel demonstrativè.

22. Si enim legatum Missarum incipit ab onere prout in formula, & postea assignatur species, vel quantitas, tunc dicitur factum demonstrativè, adeo ut si redditus diminuatur, vel pereant, hæres teneatur aliunde supplere: Si verò incipit à specie, seu quantitate, & postea imponitur onus Missarum, & tunc dicitur stare taxativè, & hæres ad supplementum non teneatur, sed fiat locus reductioni, ut distinguit Tondut. *quæst. be-*

nefic. tom. 2. par. 3. cap. 162. num. 5. & seqq.
 cui adhæret Chrisp. *de visit. part. 2. §. 18. num. 6.* & distinctionem hanc sequuta est *Sac. Congreg. Concilii in Sarzanen. 21. Junii 1692.* & in Romana celebrationis Missarum 31. Martii 1696. cuius est auctor Felin. in *cap. super litteris n. 4. de rescript.* quæ licet regulariter vera sit, adhuc decisio aliquando pendet etiam ex aliis conjecturis Testamenti, ex quibus contraria Testatoris voluntas relevatur.

22. Immo si credendum esset citato Tonduto quodammodo sibi contrario *n. 7.* sive legatum incipiat ab onere, sive à quantitate, cum agatur de causa pia, & favorabili, semper hæres teneretur supplere, ut ibi -- *præterea cum agatur de causa pia, & favorabili, quo casu designatio illius summe censetur facta demonstrativa, ut fufius comprobavimus supra par. 1. cap. 90. ubi plures allegavimus, sed nominatim, Ferrer. ad Guid. Pap. q. 8. ubi dicit indistincte, sive gratia taxationis, sive demonstrationis summa relicta fuerit, & sive ab onere, sive à quantitate inceptum fuerit, sive in eadem, sive in diversis orationibus, semper debere fieri augmentum stipendii Missarum, atque ita in Senatu Tolosano judicatum, &c. ubi dicitur in similibus legatis distinctionem illam taxationis, aut demonstrationis locum non habere.*

24. Verum Tondut. in hoc fallitur, & ejus sive Ferrerii ad Guid. Pap. assertio nimis probat, & nihil probat: Nam Sac. Congreg. Concilii (cujus judicium in hoc attendendum venit) quotidie præfatam distinctionem sequitur, & amplectitur, nisi aliter lectura Testamenti suadeat, ut præter Decreta nuper supra allegata, patet ex aliis recentioribus in *Æsina legati 4. Martii, & in Cremon. reductionis Missarum 17. Augusti 1697. in Romana Reductionis Dotum 19. Februarii, & in alia Romana Reductionis Missarum 18. Junii 1701.*

25. Si autem legato Missarum, sive beneficiato, reperiat adjunctum onus dandi etiam elemosynas, vel celebrandi tot anniversaria, aut Choro interessendi, in casu diminutionis reddituum, potius reducendæ erunt elemosynæ, & Anniversaria, quàm Missæ, & potius Chori residentiam tollere melius erit, quàm Missarum celebrationem; & ratio horum

est: tum quia plus suffragii capit Anima defuncti ex celebratione decem Missarum, quàm si pro eadem fiat elemosyna, vel Anniversarium, aut cantetur una Missa, ut advertunt Fagnan. in *cap. ex parte n. 34. & 39. de const. Passer. de stat. hom. tom. 2. q. 187. n. 1095. & seqq.*

26. Tum quia Missarum celebratio excellentior est Chori assistentia, Garz. de *benef. part. 7. cap. 1. num. 126.* Romaguer. ad Synod. Gerund. *lib. 3. tit. 17. num. 19. & 20.* ubi dat concordantes: Tum demum quia cum voluntas Testatoris impossibilitate facti impleri in totum non valeat, adimplenda videtur in ea parte, quæ ipsi utilior est, ut perduret, prout sunt suffragia Missarum, ex egregiè perpensis à Fagnan. in *d. cap. ex parte de const.*

27. DENARI. Licet pecunia veniat nomine mobilium, Gratian. *discept. 811. num. 1. Rot. decis. 259. n. 1. par. 11.* Nihilominus in legato, sive institutione hæredis semper exprimi specialiter debent nummi: quia regula, quod hi veniant nomine mobilium, procedit quando mobilia generaliter absque ulla loci adjectione sunt legata, & relicta: Non autem in legato mobilium Domus, aut alterius loci determinati, quia tunc pecunia nisi exprimat non comprehenditur; ut communiter tradunt Mantic. de *conject. ultim. volunt. lib. 9. tit. 3. num. 3.* Castil. de *usufr. cap. 38. num. 22.* Cæsar. de *Grass. dec. 149. de don. Card. de Luc. de legat. disc. 5.* Antonell. de *loc. legal. lib. 2. cap. 9. qu. 5. n. 59. & 60.*

28. CON PIENA RAGIONE. Clausula hæc nunquam erit à Parocho omittenda, quia si hæredis institutio verbis directis, forte per oblivionem, vel incuriam deficeret, per hanc remaneret suppleta, ut dixit Joseph. Ludovif. *decis. Perusin. 61. n. 35. par. 2.*

29. MA ANCHE COME CODICILLO. Clausula ista multum juvat, & præsertim excusat Parochum à rogatione Testium, ut firmavit Rot. coram Priolo, *cujus decisio reperitur impress. post Zuff. de legit. Process. dec. 71. n. 7.*

30. IN LUOGO DI NOTARO. Parochus adhibetur loco Notarii, ut dicit Mart. de *success. legal. part. 4. art. 8. num. 31.* Barb. in *cap. Cum esses de Testam. in sexto;*

Et Testamentum ab eo conscriptum coram duobus Testibus est validum in Terris Ecclesiæ, & alio quocumque loco, in Foro Ecclesiastico, tam in piis, quam prophanis causis, vigore *cap. Cum esses de Testam. ex plenè deductis à Rot. cor. Cerro dec. 338. n. 1. & 2. & dec. 728. n. 1.* Et tam in Testamento Testatoris infirmi, quam sani, ut firmant Fagnan. *in dict. cap. Cum esses n. 68. & seq. Card. de Luc. de Testam. disc. 45. n. 20. Rucc. disp. select. cap. 40.* Et etiamsi instituatur hæres ejus Ecclesia, Thomat. *dec. 247. num. 37.*

31. Quod ampliatur in Confessario Ordinario Testatoris, qui succedit loco Parochi, Card. de Luc. *d. disc. 25. n. 17. & 22. Rot. Cor. Cerr. dec. 9. nu. 2.* Ac in Parocho alienæ Parochiæ, Rot. *dec. 372. par. 9. recent.* & in substituto Parochi, ead. Rot. coram Otthob. *dec. 145. & dict. dec. 372. nu. 19. & 20. par. 9.* Et hoc fit jure Canonico, quia præsentia Sacerdotis excludit omnem præsumptionem falsitatis Host. *in dicto cap. Cum esses n. 6. in fin. Bellet. disp. Cler. par. 1. tit. de Cleric. Teste §. 1. nu. 1. & 2.*

32. Verùm enimverò disceptatur, an Parocho vita functo, antequam Testamentum in publicam scripturam sit redactum, fidem mereatur, & exequendum sit. Et pro negativa est doctrina Host. *in c. Si Instrumenta n. 2. & 5. de fid. Instrum. 3.* ubi dicit, quod Testamentum scriptum manu alterius, quàm Notarii publici, ut fidem faciat, requiritur, quod in formam publicam auctoritate Judicis redigatur, & quod Testes inscripti jurent, quod ita fuit, sicut in scriptura exinde confecta, quæ eis legatur continetur, quod verum putat etiam in terminis Testamenti Parochi, Tondut. *qu. Civil. tom. 1. par. 2. cap. 81. n. 1. & 2. Rot. dec. 126. n. 3. & 4. par. 6. Recent.* quæ sæpè super hoc allegatur.

33. Et ratio hujus negativæ conclusio- nis ea est, quia scriptura per Parochum confecta est privata, & eget publicatione, mediante ipsius Parochi, & Testium examine, sive Officio Judicis, Tusch. *lit. T. concl. 107. nu. 3.* sive ad instantiam hæredis scripti, sive Legatariorum, & aliorum interesse habentium, Panimol. *dec. 90. ad- not. 1. n. 21.* cum aliis ab eo allegatis.

34. Attamen quamvis hæc sententia,

videatur communis, dantur adhuc casus, in quibus Testamentum Parochi mereatur fidem, & exequi debet, non obstante, quod eo vivente non fuerit publicatum. Et primò, si in loco adesset consuetudo, quod Parochus pro Notario habeatur, & tamquam talis, rogare se soleat de Testamento, & absque alia publicatione reponerentur in publico Archivio, cum illorum executione, & observantia, juxtà terminos casus super quo consultus scripsit Card. de Luc. *de fidei com. discurs. 180.*

35. Secundò, quando defuncto Parocho, ex speciali Judicis commissione Testamentum legaliter confectum, & absque ullo vitio inter scripturas Parochi re- periturum, releverit in publicam scripturam cum causæ cognitione, hoc est per examen Testium superviventium, & manus Parochi recognitionem, ex traditis à Tusch. *dicta conclus. 107. num. 4. lit. T.* Nam tunc confitio de veritate scripturæ non vitiat, de subscriptione Parochi, & de concordia Testium, nulla potest assignari ratio, cur dispositio Testatoris debeat deperire: Mors enim Parochi ante publicationem sequuta potius auget, quàm minuat fidem scripturæ privatæ illius, ut inquit Rot. *dec. 97. n. 13. par. 14. recent.*

36. Quod secùs dicendum esset in casu obitus ante publicationem unius ex duobus Testibus adhibitis, & descriptis, quia tunc non posset fieri publicatio Testamenti examine Parochi, & unici Testis superstitis, cum non sint in numero sufficienti à jure requisito *in dicto cap. Cum esses, Tusch. dicta lit. T. conclus. 109. num. 39.* sed Testamentum tali casu in totum corruit, ut expressè tenet Abb. *in cap. ultimo de fid. Instrum. in fin.* Disparitas autem est, quia cum Parochus adhibeatur loco Notarii, & per modum circumstantiæ qualificantis Testimonium duorum, vel trium Testium; ut observat Barbof. *in dict. cap. tum esses de Testam. num. 7.* Hinc est, quod confitio de Testamento ab eo conscripto, morte ante publicationem superventa, ejus examen per ipsam scripturam bene suppletur: At Testis cum debeat in examine super tenore Testamenti cum scriptura Parochi concordare, ex firmatis *in decis. 317. num. 32. part. 12. & dec.*

¶ *dec. 275. nu. 3. par. 13. Rec.* Sequitur, quod illius depositio post mortem suppleri non valeat per recognitionem manus, si-
vè signi Crucis, Abb. *in cap. final. nu. 10. in fin. de fid. instrum.*

37. Tertio, Testamentum Parochi sustineretur eo mortuo non facta publicatione, quando esset conditum favore liberorum, quia tunc Testamentum non subiacet solemnitatibus juris positivi, sed solum naturalis, cum ex ordinata charitate procedat, ut hæreditas Patris transeat in filios, Tondut. *quæst. Civil. tom. 2. par. 2. cap. 131. n. 3. & 4. Card. de Luc. de Testam. disc. 26. n. 17. & disc. 75. n. 18.* Et sic duo Testes contestes quos in Testamento aliena manu, quàm Testatoris conscripto, etiam inter liberos jus requirit Rot. *coram Buratt. dec. 616. n. 5. & seq.* poterunt tunc examinari, & publicari, ut in secundo casu.

28. Quarto, si Testamentum esset conditum favore piæ causæ, quæ favorabilior est causa liberorum, Rot. *dec. 475. nu. 1. & seq. coram Buratt.* vel essent ejusdem favore relicta legata, Rot. *coram Bourlemont in Casaraugustana Testamenti 14. Februarii 1678. Amostaz. de caus. piis lib. 1. cap. 11. num. 4. & 5.* Et tunc diceretur conditum ad piæ causas, non tantum quando pia causa esset primo loco instituta sed etiam substituta, ut reprobata opinio-
ne contrarium tenentium in casu substitutionis pleno calamo firmat Rocc. *disp. select. 35. n. 48. & 49. t. 1.* vel legata pia majorem partem hæreditatis absorberent Ad-
den. ad Buratt. *dec. 475. n. 18.*

39. PRESENTI, ECHIAMA-
TI. Testes in Testamento condito per Parochum debent esse rogati, vel aliquid aliud intervenire, quod rogati virtualiter æquipollet, Grat. *discept. 93. num. 1. & seqq. Fagnan. in cap. cum esses de Testam. num. 17. & seqq. Rot. cor. Cerro dec. 9. nu. 9. & seqq.* Hoc tamen non exigitur in testamento ad piæ causas, Amostaz. *de caus. piis lib. 1. cap. 6. num. 9. & 10.* nec in Testamento condito ad favorem pauperum, Leoncil. *de priv. pauper. par. 2. priv. 388. num. 28.*

40. Item prædicti Testes debent esse mares puberes, & non foeminae (nisi si-
mus in testamento ad piæ causas) &
Monacelli Form. Pars I.

idonei, quod non possint ulla legitima excep-
tione repelli, Rot. *dec. 58. & dec. 62. utrobique nu. 7. post Zuff. de leg. Process. Si enim Parochus, vel Testes essent in aliquo suspecti, eorum fides, & Testamentum vacillaret, ut dicit Host. in dicto cap. cum esses n. 7. de Testam. Rot. dicta dec. 58. n. 3. post Zuff. quæ est Celsi dec. 351.*

41. Si autem Testes scribere nesciant sufficit (ut jam in formula admonuimus) quod faciant signum Crucis atramento manu sua, quæ est loco subscriptionis, ut docet Tusch. *litt. 5. concl. 760. n. 7.* & ubi adest copia Testium habiliū, curet Parochus, quod sint tres, ut si illorum unus ante Testamenti publicationem obiret, alii duo pro publicatione facienda remaneant.

42. IL GIORNO, ET ANNO
SUDETTO. Certum tempus conditi Testamenti debet exprimi: Immo diei certæ appositionem esse necessariam pro validitate, etiam in Testamento inter liberos, de communi tenet Mart. *de succes. legal. par. 4. q. 7. art. 3. nu. 15.*

43. E TESTIMONIO PREGA-
TO. Si Testes quos Parochus adhibet scribere sciant, ad abundantio-
rem cautellam, in eorum subscriptione testentur se fuisse rogatos. Ceterum si tantum se fuisse præsentem in subscriptione asserant, hoc sufficit pro certitudine eorum adhibitionis ad hunc actum: Quia qui dicit se fuisse præsentem, dicit quoque vidisse, & audivisse, Text. est in *l. coram Titio ff. de verb. signific. Bertac. in repert. verb. præsentia vers. 2. & 3. pag. mibi 159. Glor. in cap. in primis verb. præsentem 2. quæst. 1. Barbol. dict. 71. num. 2.*

44. Praxis autem publicandi Testamentum Parochi, quam tangit Tusch. *litt. T. concl. 109. num. 5.* talis est: Hæres institutus, vel alius, cujus interest, instat coram Judice Ordinario competente pro examine Parochi, & Testium, qui Testamento interfuerunt ad perpetuam rei memoriam, ut postquam fuerint examinati eorum dicta publicentur: Tum Judex accersitis Parocho, & Testibus, si super toto tenore Testamenti deponant concorditer, voluntatemque Testatoris esse eandem, quæ inscriptura per Parochum exhibita continetur, tunc citatis iis, quos tangit cau-

causa intestati, si sint in loco, & præferatis juribus absentibus, pronunciat Testamentum esse validum, & publicatum.

45. Hunc publicationis Processum fieri debere coram Judice sæculari, si Testator sit Laicus, & nisi legata pia absorbeant majorem partem hæreditatis, asserit, & firmat Panimol. *decif. 90. adnot. 1. nu. 22. & 23.* Verùm quia DD. quos ipse allegat, assertum mihi non probant, absolute tenendum contrarium moror: Nempe quod hic processus, si Testator sit Laicus, siue Clericus, valide fieri possit coram Judice Ecclesiastico, ita tenet Felini. *in cap. Si Instrumenta num. 3. de fid. Instrum. cujus auctoritatem præferendam esse (tute credidi) Panimolle: Verba autem Felini sunt sequentia: Potest autem exemplatio fieri coram Ecclesiastico, nedum inter Clericos, sed inter Laicos, non solum pro rebus Ecclesiasticis, sed etiam merè temporalibus, si sint in Terris Ecclesie; Si autem in Terris Imperii, merè temporalia exemplabuntur coram Sæculari, alia autem pia coram Ecclesiastico, etiamsi esset Testamentum non in piam causam, quia interest Ecclesiastici, quod Testamenta adimpleantur, & facit, quod habetur per Host. & alios in cap. Joannes de Testam. ubi dicitur Ecclesiasticum esse competentem pro executione quorumcumque Testamentorum. Huic doctrinæ Felini, quæ punctualis esse videtur adhærere quoque Tondut. *quest. Civil. tom. 2. part. 2. cap. 131. num. 11.**

46. Immo addo, quod non solum Testamentum Parochi (etiam hæredè Laico instituto) poterit, sed debet coram Judice Ecclesiastico in publicam formam relevari: Quia cum Clerici nequeant coram Judice Laico subjici examini, neque juramentum suscipere absque licentia proprii Episcopi, ut per *Text. expressum in capit. Quamquam 14. quest. 2. & in cap. 1. de juram. calum. communiter firmant ib. Canonistæ, Leo Thesaur. For. Eccles. cap. 11. n. 9. Bellett. disq. Cleric. tit. de Cleric. Testam. §. 2. num. 1.* Sequitur quod Processus publicationis hujusmodi, in quo requiritur examen Parochi, & Testium confici debeat in Tribunali Episcopi: Nisi forte per eum in Synodo, vel extrà detur Parochis facultas spontè comparendi coram Judice

Laico ad faciendam talem publicationem: Tunc enim juramentum diceretur voluntarium, & ex libera, & non coacta Parochorum comparitione susceptum.

47. Advertendum ulterius, quòd ubi adesset consuetudo suscipiendi juramentum Clericorum apud acta Judicis, vel in manibus personæ Ecclesiasticæ, antequam deponant in foro sæculari, prout indistinctè ita fieri debere mandant Decreta Sac. Congregat. Episcoporum, quæ refert Nicol. *in fosc. verb. Clericus nu. 35. & in lucubr. Can. lib. 2. tit. 20. n. 46.* & in pluribus locis laudabiliter servari vidisse testatur Petr. Paul. Guazzin. *in tract. ad defens. animar. lib. 2. def. cap. 28. n. 11.* præter licentiam Episcopi, deberet Parochus, juramentum in publicatione Testamenti exigendum, in manibus personæ Ecclesiasticæ suscipere, Sperell. *dec. 50. n. 4. in fin.*

48. Et quamvis Parochi examen, & juramentum (siue spontaneè, siue vocatus) ad prædictum, vel alium effectum receptum, & respectivè præstitum in foro sæculari absque licentia Episcopi, sit validum, & efficax, Bellett. *ubi supra n. 3. Passerin. Tribun. Regul. quest. 11. n. 35. Pirhing. in jus Can. lib. 2. tit. 20. nu. 60.* Nihilominus potest Parochus ab Episcopo pœna arbitraria puniri, si hoc attentaverit, ut dicit Bellett. *disq. Cleric. tit. de pœn. Cler. §. 5. n. 14.* Et propterea videtur concludendum, quod publicatio supradicta pertineat ad Judicem Ecclesiasticum privativè.

49. Verùm enim verò, hæc potius ad ornatum addenda censui, quàm ad destruendam conclusionem superius ex Felino firmatam; quod nempe Processus publicationis Testamenti Parochi, siue hæres sit Laicus, siue Clericus, aut causa pia, valide, & licitè fieri possit in utroque foro (dummodò Testes non sint Clerici) quam iterùm ex aliis mox subjiciendis rationibus (forsan ab aliis Authoribus non tactis, aut neglectis) iterùm confirmo.

50. Primò, quia cum Parochus assumatur ad scribendum Testamentum tamquam Testis auctorizabilis, de quo valde confidunt Canones, ut dicit Fagnan. *in cap. Cum esses n. 31. de Testam.* Hinc fit, quod ad illud publicandum dicatur Licentiatu à jure coram quocumque Judice ab-

que

que alia Episcopi venia, ut loquendo de juramento Clerici in foro sæculari ex aliqua necessitate præstando, bene distinguit Abb. in cap. 1. n. 18. de juram. calum.

51. Secundò, quia cum Clerici in conficiendis instrumentis, & aliis quibuscumque contractibus, ex generali consuetudine adhibeantur in testes sine licentia Superioris, seu Episcopi, ut monet Pirhing. in jus Can. lib. 2. tit. 20. n. 60. Hinc oritur, quod Parochus adhibitus in Testamento quod sub nomine, & appellatione contractus continetur, Afflic. dec. 260. n. 6. & 9. Cyriac. contr. 426. num. 31. possit, si velit ad illud confirmandum coram Judice Laico comparere, inconsulto Episcopo, & licite, jureque super illius veritate, & contentorum in eo Juramentum suscipere, ut firmat Abb. loco nuper citato n. 17. in fin. cum ex natura negotii firmitas contractus aliundè haberi non possit.

52. Tertiò, quia sicuti ex Testamento condito etiam favore piæ causæ, possunt Legatarii, aliivè interesse habentes, petere relicta, vel à Judice Ecclesiastico, vel à Judice sæculari, cum sit causa mixti fori, ut notat Pirhing. in jus Can. lib. 3. tit. 26. n. 22. notab. 2. ita erit in optione eorundem, vel hæredis publicationem, & revelationem Testamenti promoveri, & perficere (Parocho annuente) in uno, vel altero foro ipsis bene viso, saltem de consuetudine, de qua testatur Hostien. in c. ultimo n. 2. de fid. instrum. & cum hac opinione pertransit Pignat. cons. Can. 2. n. 47. & cons. 11. num. 27. tom. 5.

53. Neque obstat Text. in l. consulta Cod. de Testam. ubi habetur, quod publicatio Testamentorum ad Ecclesiasticos non pertineat: Quia præterquam quod Text. loquitur expressè de aperitione Testamentorum solemnitate civili conditorum, quod est diversum à revelatione, & publicatione Testamenti privati, manu Parochi conscripti, & juri civili absconditi; cum solemnitas publicationis jure civili requisita esset faciendâ coram solo Magistro census, ad hoc, ut Respublica de vigesima hæreditatis illi debita non fraudaretur, hodieque publico Aerario hæc quantitas amplius non solvatur, sublata quoque remanet illius Text. dispositio, ut respon-

dit Capon. discept. for. 191. num. 9.

54. Et quamquam non ignorem Ciarl. contr. c. 21. nu. 15. & 18. tenuisse publicationem Testamenti scripti à privato faciendam esse coram Judice Laico quando causa non est pia: Attamen respondetur, quod auctoritates, quas pro se allegat Ciarl. assumptum completè non probant, ut ipsemet agnoscere videtur d. n. 15. Et quatenus per possibile ejus doctrina vera esset in Testamentis manu cujusvis alterius privati Scriptoris (de quo loquitur) confectis, locum habere non potest in testamento Parochi, quamvis causa non sit pia. Cum enim Parochus sit Testis ultimæ voluntatis qualificatus à jure, & magis dignus, utique ratione individuitatis Processus publicationis, trahit ad suum Forum Ecclesiasticum (si velit) alios Testes adhibitos tamquam minùs dignos, ad Text. in c. Quando de judic. cum aliis plenè allegatis à Græs. de effect. Cler. effect. 1. n. 132. 137. & 138.

55. Neque obstat regula, in qua Ciarl. se fundat, quod nempe Judex causæ principalis, debet esse quoque omnium, quæ ad causam spectant, ut n. 4. & seqq. Quia regula bene procedit quoties actus preparatorii judicii fiunt à partibus forum eligentibus ad litem contestandam, & adest aliqua connexio causæ preparantis ad preparatæ; non autem quando Judex aditur à Parocho, sive etiam alio privato Scriptori Testamenti unâ cum Testibus, non ut litem introducât, sed ut voluntas testatoris ipsius Judicis interlocutione firmata & approbata publicetur: Tunc enim licet pro validitate actus requiratur citatio venientium ab intestato, hoc fit, non ut lis cum illis contestetur, sed ut compareant quatenus sua putaverint interesse. Quibus propterea per hoc non tollitur electio Judicis, quæ eis datur à jure super meritis causæ, ut bene advertit Tondut. de præv. lib. 1. c. 24. n. 11.

56. Sitque igitur Corollarium, publicatio Testamenti Parochi (dummodò Testes non sint Clerici, quia tunc ad Ecclesiasticum pertineret) potest ipso volente, indistinctè fieri in utroque foro: Tùm quia est actus potiùs extrajudicialis, quàm contentiosus: Tùm quia expedit, quod voluntates Testatorum in toto ponantur, & serventur omnibus modis, c. ultima voluntas

13. q. 2. Tùm demùm, quia Parochus tamquam Testis necessarius dicitur Licentia- tus à jure ad comparandum etiam coram Judice Laico ultroneè, ne ex dilatione publicationis Testamenti damnum ali- quod scriptis hæredibus contingat, Sperell. dec. 50. n. 16. Reipublicæ enim interest, ut ultima defunctorum elogia sublineantur, & effectum sortiantur, per Text. in l. vel negare ff. quemad. Testam. aperiant, dicit Cyriac. contro. 407. num. 127.

57. At si hæres institutus in Testamen- to Parochi esset absens, nec loci pii Offi- ciales, neque alii quorum interest non comparerent pro publicatione facienda; Episcopus ex officio, ut superius tetigi, debet curare, Promotore Fiscali instante, ut publicetur, tamquam Executor à jure datus omnium legatorum, & piarum di- spositionum, cap. Tua nobis de Testament. Tuch. litt. E. conclus. 293. Et ad hunc effe- ctum ne Testatorum placita frustrentur, statuere debet in Synodo, quod Parochi, qui Testamenta conscripserunt, deferant infra unum, vel duos menses à die conditi elogi ad Cancellariam Episcopalem copiam illius authenticam sub pœna . . . ad hoc, ut negligentibus interessatis, & vocatis in publicatione petenda, possit ipse ex officio eorum incuriam supplere, & danina, quæ locis piis, & pauperibus pro- pter Parochorum negligentiam inde fre- quenter eveniunt, evitare. Hæc autem, quæ hic de Testamento Parochi summa- tim perstricta sunt, non contemnas, quia alibi facile non reperies.

58. Episcopus quoque ubi viget consue- tudo, prout servatur in pluribus Regni Neapolitani Provinciis, condit Testa- mentum pro Anima defuncti ab intestato, si habeat in bonis usque ad summam ducatorum centum, juxta formam litterarum Sac. Congr. Episcoporum pro eodem Regno emanatis 18. Augusti 1687. quas approbavit, & exequi mandavit pro eadem summa Sac. Congr. Concilii in Bovienn. 5. Maii 1696.

59. Si quæras, an Testamentum mi- nus solemne, nec juris solemnitatem ha- bens, sit servandum in foro conscientie? respondeo, quod dubia est questio: Nam Mantie. de conject. ultim. volunt. lib. 2. tit. 14. cum numero quamplurimorum classi-

corum DD. & solidarum rationum suffi- net affirmativam.

Bonac. verò cum Sanchez de Matr. lib. 1. disput. 7. & aliis, tenet negativam, ex illo principio, quod dùm lex contractui resistit, nulla oriatur obligatio naturalis; d. contr. disp. 3. q. 1. punct. 3. n. 5. & q. 7. punct. 5. n. 5. Præterquam favore piæ causæ. Tu autem confulas Theologos, & tutiorem sequire.

60. Et adverte, quod publicatio Testa- menti differt ab apertura: Quia publicatio tunc fit quando Testamentum manu pri- vati (prout est in Parocho) confectum redigitur in formam publicam, ut scriptura plena fides adhibeatur: quæ fieri debet, ut jam tetigi supra coram Judice pro Tri- bunalis sedentes vocatis interesse habenti- bus, & Testibus examinatis, ipsoque Ju- dice interloquente, scripturam Testamen- ti pro publica habendam esse, ad tradita per Innoc. in cap. ultimo num. 1. de fid. in- strum. Cardin. de Luc. discours. 4. n. 9. de Testam. Apertura verò ad eum solum fi- nem desideratur, ut inde appareat, qui sint scripti hæredes, & qui legatarii, ut bene distinguit Capon. discept. forens. 291. n. 1. & seqq. Proptereaque dici solet, quod instrumenta authentica exemplantur, non authentica verò pullicantur, Host. in cap. ult. n. 4. de fid. Instrum.

61. Secundo, quod legata pia debentur ex Testamento etiam nullo, & quam- vis hæres hæreditatem non adiverit, vel hæredis institutio habeatur pro non facta, aut pro non scripta, ut tenuit Rot. coram Bourlem. in Casar. augustana Testamenti 14. Februarii 1678. §. Etiam si, Amostaz. de caus. piis lib. 1. cap. 11. n. 4. & 5.

Protestationis fidei à Parocho In- firmis morti proximis suggerendæ.

FORMULA XX.

SUMMARIUM.

1 Traditur modus disponendi Infirmos morti proximis, & n. 2.

Crede-